

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ СТАТЬ У СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

В.В. Ратушна, студентка групи ФІНм-1-17-1,4д, V курс, спеціальність «Філологія (іспанська мова і література)».

Науковий керівник: Ю.Г. Підпригора, доцент кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства.

Статтю присвячено актуальній для філологічної науки темі, а саме: вербалізації концепту СТАТЬ у сучасній іспанській мові через призму когнітивної лінгвістики. Проведене дослідження дозволило визначити лексико-граматичні моделі вербалізації даного концепту та класифікувати граматичні морфеми, що слугують для вербалізації.

Ключові слова: концепт; вербалізація; граматичний рід; стать.

The article is devoted to the topic relevant to the philological science, namely: the verbalization of the concept of SEX in the modern Spanish language through the perspective of cognitive linguistics. The conducted research allowed to define lexical-grammatical models of verbalization of this concept and to classify grammatical morphemes, which serve for verbalization.

Key words: concept; verbalization; grammatical category of gender; sex.

Актуальність дослідження зумовлена спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок на розкриття особливостей мовних картин світу носіїв різних мов шляхом встановлення лексичних та граматичних моделей вербалізації різноманітних концептів.

Метою дослідження є визначення лексико-граматичних моделей вербалізації концепту СТАТЬ у сучасній іспанській мові.

Об'єктом дослідження виступають іменники сучасної іспанської мови на позначення істот.

Предметом дослідження є лексико-граматичні засоби, через які відбувається вербалізація концепту СТАТЬ у сучасній іспанській мові.

Матеріалом дослідження слугували тлумачні іспаномовні та двомовні іспансько-українські словники, що містять вищезазначену лексику.

Наукова новизна полягає у визначенні механізмів вербалізації концепту СТАТЬ в іспанській мові.

Постановка загальної проблеми та її зв'язок з науковими завданнями. Проблема встановлення особливостей вербалізації різних концептів належить до царини когнітивної лінгвістики і є важливим інструментом для розуміння мовної картини світу носіїв різних мов, а також відмінностей їхніх ментальних картин. Комунікативна релевантність концепту СТАТЬ не підлягає жодним сумнівам, адже гендерні відносини є важливим елементом будь-якої культури і в такий спосіб знаходять своє відображення в мові. Разом із тим, у сучасній іспанській мові не було розроблено сталої класифікації лексичних і граматичних морфем, за допомогою яких здійснюється вербалізація концепту СТАТЬ.

Постановка **завдання** дослідження передбачає визначення лексико-граматичних моделей вербалізації концепту СТАТЬ в сучасній іспанській мові та класифікацію морфем, що слугують для вербалізації вище згаданого концепту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці-філологи фокусують увагу на розвитку порівняно молодого науки – когнітивної лінгвістики (О.С. Кубрякова, В.Є. Демьянков та ін.) Наразі вчені виділяють декілька напрямів в когнітивній лінгвістиці: культурологічний (Ю.С. Степанов), лінгвокультурологічний (В.І. Карасик, С.Г. Воркачев, Г.Г. Слишкін, Г.В. Токарев), логічний (Н.Д. Арутюнова та Р.І. Павільоніс), семантико-когнітивний (Е.С. Кубрякова, Н.Н. Болдирев, Е.В. Рахіліна, Е.В. Лукашевич, А.П. Бабушкін, З.Д. Попова, І.А. Стернін, Г.В. Бикова) та філософсько-семіотичний (В.А. Кравченко). Кожен із цих напрямів можна вважати вже досить сформованим в сучасній лінгвістиці, всі вони мають свої методичні принципи, але об'єднує їх перш за все теоретичне уявлення про концепт як одиницю свідомості. Когнітивізм базується на здатності слова

репрезентувати або замінити в людській свідомості той чи інший фрагмент дійсності й таким чином керувати ним у процесі мовленнєворозумової діяльності [2, с. 51-53]. Отож, з погляду когнітивної лінгвістики, людські знання організовані, категоризовані та функціонують як структури, певні когнітивні моделі, концепти [3, с. 90]. Будь-які знання про світ для подальшого передавання від одного індивідуума іншому мають бути концептуалізовані в мовні форми, тобто оформлені у вербалізований концепт, тобто концептуальну інформацію [1, с. 44].

Наукові результати. Концепт СТАТЬ у іспанській мові відображається за допомогою граматичної категорії роду. Вербалізація даного концепту відбувається за рахунок лексичних та граматичних маркерів. Такий граматичний маркер як закінчення, або флексія дозволяє вербалізувати концепт. Наприклад, закінчення *-o* притаманне для іменників чоловічого роду: *aduanero, esbirro, filetero, abogado, maestro, gallinero*. Такі іменники мають паралельні форми жіночого роду із закінченням *-a* відповідно на позначення осіб жіночого роду: *aduanera, esbirra, filetera, abogada, maestra, gallinera*. Вербалізація концепту СТАТЬ відбувається також за допомогою артикля в іспанській мові для іменників, у випадку якщо вони мають форму універсального маскулінума або універсального фемінінума. Артикль *el*, що вказує на іменник чоловічого роду та артикль *la* на позначення іменників жіночого роду виступають у ролі граматичних маркерів. Наприклад, іменник *periodista* – універсальний фемінінум, у якому артикль відіграє ключову роль у вербалізації концепту СТАТЬ. Проте, у зв'язку із збільшенням активної ролі жінки в суспільстві, що спостерігається останнім часом, маскулінні форми можуть набувати закінчення *-a*: *dependienta, jefa, presidenta*. Використання універсального фемінінума або маскулінуму без артикля унеможливило вербалізацію вище згаданого концепту. Слова іншомовного походження в іспанській мові теж зазвичай універсальні для позначення осіб чоловічої та жіночої статі, тому артикль таких слів є спеціальним маркером, з допомогою якого вербалізується концепт СТАТЬ. Наприклад, *el/la esteticien, el/la jockey*,

el/la cicerone, el/la discjockey, el/la chef, el/la linier, el/la manager, el/la maniquíl, el/la saltimbanqui. Іменники, які походять від назв предметів, що пов'язанні з тією чи іншою професією, мають не марковану родом форму: *guardarropa, lavacoches, aparcacoches, limpiabotas, destripaterrones, guardabarrera, guardabosque, guardacaza, guardafrenos, pinchadiscos, ganapán, avisacoches* тощо, тому й у випадку зі складними іменниками артикль чоловічого або жіночого роду служить маркером для вербалізації концепту СТАТЬ. Суфікси *-iz, -isa, -esa, -ina,* тощо, що утворюють деякі іменники жіночого роду, теж відіграють роль граматичних маркерів для вербалізації концепту СТАТЬ в іспанській мові. Наприклад, *héroe — heroína, gallo — gallina, actor — actriz, emperador — emperatriz, poeta — poetisa, duque — duquesa, león — leonesa.*

До лексичних моделей вербалізації концепту СТАТЬ, належать суплетивні пари іменників чоловічого та жіночого роду, які мають різні кореневі морфеми. Наприклад, *hombre — mujer, yerno — nuera, padre — madre, padrino — madrina, toro — vaca, chivo — cabra, carnero — oveja* та ін. Також слід виділити інший лексичний маркер — додавання окремих лексем *macho* або *hembra* до вже існуючих іменників на позначення представників фауни, які за формою мають тільки один рід: або чоловічий, або жіночий. Зазвичай, щоб вказати на стать істоти, про яку йдеться, вживають лексеми *hembra*, на позначення істот жіночої статі, та *macho* — чоловічої статі. Наприклад, *la serpiente* — іменник жіночого роду, проте без додавання лексеми *macho* або *hembra* вербалізація концепту СТАТЬ не відбудеться.

Висновки та подальші перспективи досліджень. Аналіз лексичного складу сучасної іспанської мови свідчить про те, що вербалізація концептів здійснюється завдяки граматичним та лексичним маркерам. Зокрема, вербалізація концепту СТАТЬ відбувається за допомогою таких граматичних маркерів: закінчення, або флексія, суфікси, артикль. До лексичних засобів, що служать для вербалізації концепту СТАТЬ, належать: різні кореневі морфеми та додавання окремих лексем *macho* або *hembra* до універсальних фемінінів або маскулінів. Отже, отримані результати дослідження

дозволили виділити та класифікувати засоби вербалізації даного концепту. Практична цінність даного дослідження полягає у подальшому використанні отриманих результатів у процесі вивчення таких дисциплін як: практична та теоретична граматики, лексикологія, стилістика, теорія та практика перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н.Ф. Когнитивная семантика: миф и реальность / Н. Ф. Алефиренко // Вестник Томск. гос. пед. ун-та. Сер.: Гуманит. науки (филология). – 2006. – Вып. 5 (6). – С. 43–48.
2. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения: [монография] / Елена Самойловна Кубрякова. – М.: Ин-т языкознания РАН, Тамбовский госуд. ун-т, 1997. – 327 с.
3. Кубрякова Е.С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М., 2004. – 560 с.